

Секція 2. Податкова система України в умовах геоекономічних дисбалансів
Sections 2. The tax system of Ukraine in terms of geoeconomic imbalances

Ірина Жураковська
канд. екон. наук, доцент
Луцький національний технічний університет

**ОБЛІК І КОТРОЛЬ ЗЕМЛІ ЯК ОБ'ЄКТА ОПОДАТКУВАННЯ:
ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ**

Місцеві органи самоврядування отримали значну автономію у використанні належного їм майна, в тому числі землі. «Передача значної частини державних земель за межами населених пунктів у власність громад — історична подія. Вона не просто знаменує перерозподіл земель, а переводить громади у нову епоху їхнього функціонування» [1]. На місцях отримано значні ресурси, які повинні сприяти розвитку громади і добробуту усіх її мешканців. Але звичайно для досягнення ефективності необхідним є налагодження обліку і контролю. Саме інформаційне забезпечення дозволить проводити аналіз і оцінювати рішення, робити їх більш прозорими

Актуальність дослідження обумовлюється також тим, що фінансову ресурси багатьох громад обмежені і використовувати їх на експерименти недоцільно. Необхідним є узгодження чітких кроків для досягнення кінцевої цілі з найменшими затратами – облік земель громади.

Проте мова має йти не про дебет і кредит, а про організацію цілісної системи. Аналіз практики більшості територіальних громад Волинської області показує, що облік землі та комунального майна ведеться вручну з використанням електронних таблиць, електронних карт Держкадастру, карт в окремих комп'ютерних програмах. Весь облік зводиться до формування таблиць і виведення інформації на картах (в невеликих сільських громадах це робиться олівцем). Така організація облікового процесу навіть при забезпеченні найсучасніших програм з бухгалтерського обліку не дасть жодного результату.

Для повноцінного обліку і контролю землі, як додаткового джерела доходів територіальних громад, слід провести цілий ряд кроків. По-перше це інвентаризація наявних земель, яка повинна бути проведена в межах аудиту земель. «Аудит земель - це встановлення власника або користувача земельної ділянки, визначення місця розташування земельної ділянки, її меж, розміру, правового статусу, виявлення земель, що не використовується або використовується без Вашого відома» [3]. На ринку пропонується багато IT-рішень для вирішення завдань аудиту земель, тому вибір конкретного з них має здійснюватися з врахуванням бажаного кінцевого результату і фінансової спроможності громади. По-друге, впровадження отриманих результатів в роботу. Ефективність отриманих IT-продуктів в першу чергу залежатиме від вмінь

працівників використовувати і аналізувати отримані дані. На наступному етапі отримані дані про землі мають бути оприлюднені і після обговорення узагальнитись в комплексний план просторового розвитку. І тільки після цього впровадження обліку дасть очікувані позитивні результати.

Орієнтовний алгоритм організації обліку і контролю земель, як об'єкта оподаткування, наведено на рис.1.

Аудит землі

- перевірка наявної площі, інвентаризація земель, звірка з реєстрами. Найточніші дані - це проведення аерофотозйомки з оцифруванням результатів.

Технічне оснащення громади та навчання персоналу для використання оцифрованих даних

- Є безліч ІТ-рішень, що дозволяють сформувати інформацію про земельні ділянки з візуальним їх розташуванням, сортувати, виокремлювати ділянки за різними класифікаційними ознаками: формою власності, категорії земельних ділянок і т.д. Програми, компютери і навчання персоналу вимагають значних затрат

Розробка комплексного плану просторового розвитку

- Його наявність вимагається Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» від 17.06.2020 № 711-ІХ. План просторового розвитку має бути загальнодоступним онлайн ресурсом.

Організація бухгалтерського обліку земель і доходів, пов'язаних з її використанням

- Цей етап можливий лише після ідентифікації всіх земельних ділянок і землекористувачів, що дозволить вести облік доходів в розрізі кожної ділянки

Організація взаємодії з органами ДПС щодо контролю нарахування і сплати земельного податку та податку на нерухомість

- Після налагодження обліку територіальна громада володітиме інформацією про планові надходження податків, а виявлені відхилення потребуватимуть аналізу та перевірки суб'єктів господарювання

Рис.1. Основні кроки організації обліку земель в територіальних громадах

Організація обліку земельних ресурсів дозволить структурувати та систематизує усю наявну інформацію. Як наслідок, громада отримає додаткові надходження до бюджету за рахунок раціонального використання ресурсів.

Список використаних джерел

1. Як громадам управляти своєю територією в умовах ринку земель: 7 важливих кроків. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/743/zemreforma-4.pdf> (дата звернення 05.09.2021)

2. Для громад розробили зразки технічних завдань на розробку комплексного плану просторового розвитку URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13842> (дата звернення (05.09.2021))
3. <https://feodal.online/ukr/audit.html>

Ірина Лещух

*к.е.н., старший науковий співробітник відділу просторового розвитку,
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. Дольницького НАН України»,
м. Львів, Україна*

ФІСКАЛЬНІ ДЕЛІКТИ ЯК СКЛАДОВА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ У СЕКТОРІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Тіньову діяльність у секторі фінансових послуг умовно можна поділити на три види:

- 1) прихована – законна економічна діяльність, яка приховується або применшується з метою ухилення від сплати податків;
- 2) неформальна – діяльність, яка не реєструється, а відтак, не підлягає оподаткуванню;
- 3) нелегальна – діяльність, заборонена законом (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; хабарництво, одержання неправомірної вигоди тощо).

Чи не найвагомішою складовою тіньової економіки у секторі фінансових послуг є ухиляння від оподаткування, тобто свідоме приховування/заниження прибутків, отриманих від ведення бізнесу. Загалом по підприємствах України зазначений показник у 2018 р. на думку аналітиків Київського міжнародного інституту соціології [1] становив 56,7% від загального обсягу тіньової економіки. Відтак, збільшення рівня останньої у значній мірі формується в умовах збільшення кількості збиткових підприємств та/або зменшення кількості прибуткових підприємств.

Високе податкове навантаження на підприємства легального сектору фінансових послуг обумовлює їх не вигідне з економічної точки зору становище, порівняно з підприємствами, які використовують у своїй діяльності «тіньові схеми». Завдяки несплаті податків діяльність зазначених підприємств може характеризуватися вищою рентабельністю, порівняно із підприємствами легального сектору. Як наслідок, вони можуть мати тимчасові привілеї при розподілі капіталів та робочої сили [2].

Прикладом тут може слугувати використання виключно готівкової оплати товарів/послуг, які надаються суб'єктами бізнесу. У цьому випадку підприємство при купівлі-продажу товарів/послуг не надає клієнту товарного чеку, а відтак, і не сплачує податки. За даними компанії Mastercard [3] такі «схеми» у своїй діяльності у 2018 р. використовувало близько 62% суб'єктів